

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Виржиния Живкова Иванова**

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор” в професионално направление 3.8 „Икономика”, докторска програма „Финанси”.

Автор на дисертационното изследване: Корнелия Августинова Филипова, докторант от катедра „Финанси” при Икономически университет, гр.Варна.

Тема на дисертационното изследване: „Бедността и държавните разходи за социално подпомагане в Българи”.

Основание за представяне на становището: участие в състава на научно жури, съгласно заповед № РД – 06 - 1218 от 08.06.2020 г. на Ректора на Икономически университет, гр.Варна.

I. Общо представяне на дисертационния труд.

Дисертационният труд съдържа 195 страници, включващи основен текст, 15 таблици и 44 фигура. Структурата на дисертационния труд включва увод, три глави, заключение, използвана литература и приложения. Съдържанието на отделните глави е разпределено в под параграфи с авторови обобщения, Списъкът с използвана литература се състои от 305 заглавия на български и чужд език (предимно английски) като, чуждестранните доминират. Библиографията е цитирана коректно.

Не се установяват отклонения от нормите на научната и професионалната етика.

Авторефератът е изготвен съгласно изискванията и отразява основните части на дисертационния труд, приносите, изводите и обобщенията, както и публикациите на авторката.

II. Преценка на форма и съдържание на дисертационния труд.

Дисертационния труд е посветен на актуален проблем, а именно бедността, факторите, влияещи върху нея и връзката на бедността с разходите за социално подпомагане. Още от увода става ясно, че докторантката е направила задълбочено изследване, проучила е литературата, новостите, публикациите по тази тема в страната и чужбина и

представя, че анализирания от нея научен проблем има възможности за научни и приложни приноси.

Формулирана е цел, с която да се предложи конкретни мерки за повишаване ефективността на държавните разходи за социално подпомагане въз основа на задълбочен анализ на равнището на бедност по области в България, повлияно от група факторни променливи, в т.ч. социалните трансфери. Цялостното изследване показва, че изследователските задачи и авторова теза са постигнати и защитени. Това е основание за характеризиране на дисертационното изследване като завършено.

Методологията на изследването е правилно представена и използвана. В дисертационния труд се използват аналитичният и сравнителният метод, хронологичният анализ, статистическото наблюдение и някои математико-статистически и иконометрични средства за анализ под формата на таблици, графики, схематични изображения, систематизиране на емпирични данни и други. Приложен е многофакторен регресионен и панелен анализ. Емпиричното изследване е осъществено с помощта на иконометрични софтуери Software for Statistics and Data Science (STATA), GRETЛ и Econometric Views (EViews), а някои от изчисленията са изготвени в средата на Microsoft Excel.

На подходящи места в текста са организирани авторови обобщения и изводи, които са онагледени с множество таблици, фигури и актуални статистически проучвания. Ясно са изразени авторовите знания по изследвания проблем, представени и на практико-приложно ниво

В техническо, графично и стилово отношение дисертационния труд е представен на високо ниво. Отделните глави и подпараграфи са оформени съразмерно, в увода присъстват всички съставни части – актуалността на темата, обект, предмет, цел, задачи, методи на изследване, ограничения в изследването, структура на изследването и т.н. Заключениеето представя основните изводи и обобщения от изследването, както и постигнатите научни и приложни резултати.

С посочените публикации на авторката по темата на дисертационния труд се показва и част от постигнатата публичност на изследването. Докторантката публикува самостоятелно 3 статия и 5 научни доклада, в това число на чужди езици и в международни научни конференции. В публикациите се интерпретират проблеми, разработени в дисертационния, които са постигнали и научна гласност. труд.

Давам положителна оценка за формата и съдържанието на дисертационния труд, методологията на изследването и подробните приложения и статистически проучвания.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационното изследване.

Справката за приносите отразява коректно получените резултати от изследването с теоретичен, научно-приложен, методологичен и практически характер с общ брой 4, а именно:

1. Идентифицирано е състоянието на проблема „бедност“ в Р. България и е осъществен сравнителен анализ на въздействието на държавните разходи за социално подпомагане върху бедността в страната и страни от Централна и Източна Европа, посредством селектирани индикатори за оценка.

2. Създаден и приложен е собствен алгоритъм за определяне на въздействието на държавните разходи за социално подпомагане върху риска от бедност и определящите го детерминанти.

3. Измерено е влиянието на социалните трансфери върху риска от бедност в Р. България и отделните области в страната, чрез прилагане на регресионен анализ на панелни данни на общо петдесет и осем иконометрични модела;

4. Обосновани са насоки за бъдещи реформи в България от направеното проучване и анализ, а именно: програми и политики за социални трансфери и услуги, трудовата заетост и образование, установени като основани инструменти за справяне с бедността и социалното изключване.

Голяма част от идеите в дисертационния труд са популяризирани и публикувани в научни издания.

Давам положителна оценка за научните и научно-приложни резултати и приноси.

VI. Оценка на публикациите по дисертацията.

Авторката има достатъчно самостоятелни публикации, които представят основни части на дисертационния труд – 4 научни статии и 5 научни доклада, повечето от които са на чужд език и участия в международни научни прояви.

Давам положителна оценка за публикационната и научна дейност на докторантката, свързана с популяризирането на резултатите от дисертационния труд.

V. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

Нямам съществени критични бележки към дисертационния труд. Препоръчвам на докторантката да задълбочи и популяризира получените резултати в различни национални и международни научни изяви, както и да ги апробира успешно в различни държавни политики и реформи, свързани със социалното подпомагане и бедността в Р. България.

В приносните моменти на дисертационния труд извеждате, че един от инструментите за справяне с бедността в Р. България, неравенството и социалното изключване е образованието, и образователните политики на държавата. В какво трябва да бъдат насочени те, за да бъде образованието инструмент за справяне с бедността, а от там и с трудовата заетост на населението.

VI. Оценка на автореферата.

Авторефератът дава достатъчно пълна представа за структурата, целите, задачите, съдържанието, резултатите и приносните моменти от проведеното изследване.

Оценявам положително така, представения автореферат.

VII. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение.

Представеният дисертационния труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р. България, Правилника за неговото прилагане Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Икономически университет, гр. Варна.

Това ми дава основание да дам положителна оценка на дисертационния труд и да предложа на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Финанси“ на Корнелия Августинова Филипова.

08.08.2020 г.

Гр. Варна

Изготвил становището:

(доц. д-р *Virginiya Ivanova*)

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд по обявена процедура за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка”, професионално направление 3.8. „Икономика”

1. Обща информация

Изготвил становището: доц. д-р Христина Вилхелм Благойчева, катедра „Финанси” при Икономически университет – Варна.

Основание за написване на становището: Заповед на Ректора на Икономически университет (ИУ) - Варна № РД-06-1218/08.06.2020 г. и решения от заседанието на научното жури от 10.06.2020 г.

Автор на дисертационния труд: Корнелия Августинова Филипова – докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Финанси” при ИУ-Варна.

Тема на дисертационния труд: „Бедността и държавните разходи за социално подпомагане в България”.

2. Общо представяне на дисертационния труд (съгласно изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България);

Дисертационният труд представлява оригинална авторска разработка. Състои се от 209 стандартни машинописни страници и съдържа списък на използваните съкращения, увод, три глави, заключение и списък с използваната литература. Допълнително са включени 66 страници с 13 приложения. Библиографията се състои от 56 български и 249 чуждестранни заглавия (общо 305 източника).

Разработваният в дисертационния труд проблем е изключително актуален както в научно, така и в научно-приложно отношения. Актуалността на разработката се свързва с двустранния характер на ползите от активната политика на институциите за борба с бедността в България – както икономически, така и социални (на национално и на регионално ниво).

Обектът, предметът, изследователската теза, целта и задачите на дисертационния труд са ясно и категорично изведени. Обектът (разходите за социалното подпомагане в България) е идентифицируем, може да се анализира и оценява. Тезата „че ефективното редуциране на бедността в България изисква

разходите за социално подпомагане да се фокусират върху основните фактори, детерминиращи социалното изключване, при отчитане на регионалните различия в страната” е дисертабилна и дискуссионна.

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

В структурно отношение разработката създава предпоставки за постигане на поставените цел и задачи на научното изследване. Защищаваната теза отразява съдържанието и основните приноси моменти в дисертационния труд. Коректно са посочени ограниченията на изследването. Наблюдава се последователност в изложението и пропорционалност между отделните глави.

Стилът на писане е на високо научно ниво. Авторът свободно работи с терминологията, правилно и последователно оформя цитиранията и препратките към цитираните издания. Не се установява плагиатство. Нещо повече – авторското присъствие е много силно.

Извършено е много задълбочено изследване. Обработено е голямо количество данни. За максимална достоверност на резултатите са извършени широк кръг емпирични изследвания, демонстриращи много добро познаване и прилагане на иконометричните методи. Резултатите и изводите по тях, са онагледени с множество таблици, фигури и графики. Считаю, че дисертационният труд е в *пълно съответствие* с изискванията по чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

Авторефератът отразява адекватно структурата, съдържанието и основните моменти в дисертационния труд. Приносите са коректно определени и обстойно представени.

4. Научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Приемам и се съгласявам с научните приноси на дисертацията, формулирани от докторант Корнелия Филипова.

1. Осъществено е ясно открояване и идентифициране на проблема „бедност“ у нас. С помощта на селектирани индикатори за оценка е изведено как се справя с бедността България в сравнение със страните от ЦИЕ (изборът е на база общото им социалистическо минало).

2. Разработен е собствен алгоритъм за установяване на въздействието на държавните разходи за социално подпомагане върху риска от бедност и кои са определящите го детерминанти.

3. Извършен е регресионен анализ на панелни данни на петдесет и осем иконометрични модели. На тази основа е измерено влиянието на социалните трансфери върху риска от бедност в България и в отделните ѝ области.

4. Предложени са аргументирани насоки за бъдещи реформи на програмите и политиките за социални трансфери и услуги, трудовата заетост, образованието и социалното изключване.

6. Критични бележки и препоръки

Осъщественият иконометричен анализ е много богат и сложен. На някои места би могло да се даде малко повече теоретично обяснение на резултатите, така че те да са ясни и за широката публика. Но това изобщо не омаловажава качеството на дисертационния труд и постиженията на докторант Филипова чрез неговото разработване.

9. Заключение

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на ИУ-Варна.

Затова убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, постигнатите резултати и приноси и предлагам на почитаемото жури да присъди образователната и научна степен "доктор" на Корнелия Августинова Филипова в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8.Икономика, по научната специалност "Финанси, парично обращение, кредит и застраховка".

5 август 2020 г.

Варна

Изготвил становището:

(доц. д-р Христина Благойчева)

СТАНОВИЩЕ

**ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР”
ПО ОБЯВЕНА ПРОЦЕДУРА ОТ ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА**

1. Обща информация

Изготвил становището: проф. д.ик.н. Димитър Канев Канев, ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ - Варна

Основание за написване на становището: заповед РД-06-1218/08.06.2020 г. на Ректора на Икономически университет – Варна за назначаване на научно жури

Автор на дисертационния труд: Корнелия Августинова Филипова

Тема на дисертационния труд: „Бедността и държавните разходи за социално подпомагане в България“

2. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от 208 страници основен текст и 275 страници приложения. Изложението е структурирано в три глави, които съдържат 14 таблици и 43 фигури. Библиографията включва 305 източника (56 на кирилица и 249 на латиница). Литературата е цитирана в текста коректно, при спазване на утвърдените системи за цитиране.

С тези свои количествени характеристики дисертацията отговаря на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България, специфичните изисквания на Икономически университет – Варна и установените норми.

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд и мнение относно коректността на автореферата на дисертацията

Структурата и съдържанието на дисертационния труд съответстват на изискванията по чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

1. Текстът съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Същият се изразява използването на неприлагана досега технология на изследване в дадената област и в постигането на нов научно-приложен резултат. Дисертацията предлага

собствен алгоритъм за определяне на въздействието на държавните разходи за социално подпомагане върху риска от бедност и определящите го детерминанти. Проведеното изследване е новаторско и стига до ценни изводи и препоръки за държавната политика за справяне с бедността и социалното изключване.

2. Докторантът демонстрира задълбочени знания за обекта на своето изследване и способност за осъществяване на самостоятелно научно изследване. Емпиричната информация, върху която е базирана дисертацията е богата и нейният анализ в трета глава е коректен и прецизен.
3. Дисертацията е във формата на монографичен ръкопис, отговарящ напълно и надхвърлящ утвърдените минимални изисквания за монография по обем, основание върху собствени проучвания, наличие на разгърната структура и библиография. Отлична впечатление правят богатите приложения.
4. Трудът предлага анализ и решение на актуален практически проблем с обществена значимост. Убедително са обосновани авторските предложения за реформи на програмите и политиките за социални трансфери и услуги, трудовата заетост и образованието.
5. Авторефератът правилно отразява основните положения и приносните моменти на дисертацията. Структуриран е съгласно изискванията.
6. Основните резултати от изследването са публикувани в престижни и видими за научната общност издания. Сред представените публикации има три статии и пет доклада, един от които в индексирано от WoS издание. С това са удовлетворени напълно МНИ, заложен в Правилника за прилагане на ЗРАС – 30 т. по група показатели Г. Въпреки че ЗРАС (чл. 25(5) позволява на ВУ да имат допълнителни изисквания единствено при конкурси за академични длъжности, ИУ – Варна има такива и за ОНС – „доктор“. Същите са заложен в чл. 35(1)4 на Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна. Публикациите по дисертацията задоволяват и заложените в този член норми.

4. Идентифициране и оценяване на научните и научно – приложните приноси в дисертационния труд.

Като цяло намирам, че приносите имат научно-приложен характер и са свързани с конкретно решение на тясно формулирана задача с непосредствена практическа приложимост и оригинални моменти в избора на метод за изследване и разработване. Напълно приемам приносите, формулирани от автора.

За проверка на плагиатство съм ползвал лицензиран софтуер, базиран онлайн на www.strikeplagiarism.com. Не съм установил плагиатство в представените по процедурата трудове и не съм получавал неанонимен и мотивиран писмен сигнал за плагиатство.

5. Критични бележки и препоръки

Критичните ми бележки и препоръките към автора могат да се обобщят в следното:

1. Наложено от автора ограничение да не се занимава с моралните аспекти на проблема е критично и не е приемливо за подобен род въпроси. Дисертацията търси „ефективни“ решения, без да дефинира този термин. Ако авторът бе тръгнал в тази посока, щеше да открие, че в икономическата теория няма единно разбиране за ефективността. Щеше да открие и нещо, още по-интересно - че всяка концепция за ефективността е по същество нормативна и е свързана с определена етична концепция. Това е в пълно противоречие с разбирането за несъвместимост между постигането на справедливост и ефективност е некоректно. Всички основни критерии за ефективност - „разход-полза“, критерият на Парето и критерият „максимин“ – се основават на етични концепции, в които отношението към бедността и неравенството е определящо.
2. В много места в текста предметът на изследването - бедността - е подменен с този на неравенството. Не само от морална, но и от икономическа и политическа гледна точка, елиминирането на бедността и елиминирането на неравенството са различни проблеми, които изискват различни решения. Разграничението между двете е важно и без него препоръките за следваната политика имат малка практико-приложна стойност.
3. Изследването е пример за емпирична задълбоченост, но не почива върху силен и ясен теоретичен фундамент. Основата на всяко емпирично изследване трябва да бъде теоретичен модел, обясняващ посоката и предвиждащ силата на факторната детерминираност. Икономическата теория предлага редица теоретични алтернативи, но те остават извън вниманието на автора. Без теоретичен фундамент емпирични наблюдения са слаби и малко убедителни.
4. Безспорно една от най-силните страни на разработката са проведените иконометрични изследвания. Отсъствието на стабилен теоретичен фундамент обаче пречи да се надхвърли намирането на връзки и да се разкрие тяхната каузалност. Емпиричните изследвания могат да докажат наличието и силата на дадена зависимост, но без теоретична обосновка не може да се определи дали тази зависимост не е случайна, както и, ако не е случайна, да се определи причинно-следствената ѝ определеност. Това че образованието и доходите са с положителна корелация не доказва нито че двете величини са зависими една от друга, нито че по-ниското образование ограничава доходите. Възможно е връзката да е продукт на съвпадение, както и посоката на влиянието да е обратната – ниските доходи да ограничават образователните амбиции на хората.

5. Би било полезно приложенията, както и първичната информация за иконометричните изследвания, да се представят и в електронен формат, който да позволява проверка на коректността на изводите, които се правят на тяхно основание.

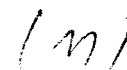
Тези критични бележки и препоръки не са от естество, което да намали общата ми положителна оценка за работата на автора.

6. Заключение

Гореизложеното ми позволява да направя извода, че дисертационният труд „Бедността и държавните разходи за социално подпомагане в България“ отговаря на условията за придобиване на научната степен „доктор“. Въз основа на това предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Корнелия Августинова Филипова образователната и научна степен „доктор“.

Варна, 09 юли 2020 г.

Изготвил:

(проф. д.ик.н. Д. Канев)